

6.9.2021

Ympäristöministeriö

Asia: VN/14302/2019

Lausunto luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Saamelaisten valtakunnallinen sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan järjestö SámiSoster ry tukee ilmastolakiluonnokseen sisältyviä saamelaisten oikeusasemaa vahvistavia sääntelyehdotuksia seuraavin lisäyksiin ja huomautuksiin:

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (2 §, 14 §, 21 §)

2 §

Pykälän 3 momentin 2 kohdassa olisi parempi puhua saamelaisten oikeuksista alkuperäiskansana perustuslain 17 §:n 3 momentissa käytetyn ilmaisun mukaisesti. Näin on menetelty muun muassa kaivoslaissa (621/2011) ja vesilaissa (587/2011). Siten SámiSoster ry esittää, että kyseinen kohta kirjoitetaan muotoon ”turvata osaltaan saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan”.

14 §

Myös tämän pykälän muotoilua tulisi muuttaa vastaamaan perustuslain 17.3 §:ssä käytettyä ilmaisua. Lisäksi SámiSoster ry esittää, että pykälässä mainittuja suunnitelmia valmisteltaessa on kuultava myös muita saamelaistahoja kuten saamelaisyhdistyksiä ja saamelaispaliskuntia. Tästä tulisi ottaa vähintäänkin maininta pykälän perusteluihin.

21 §

Pykälässä ehdotettuun saamelaiseen ilmastoneuvostoon tulisi nimetä saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita laajasti saamelaiskulttuurin eri aloilta, myös muitakin kuin perinteisten elinkeinojen harjoittajia. Asiasta pitäisi ottaa maininta pykälän perusteluihin.

Suhde perustuslakiin

Hallituksen esitysluonnoksen luvussa 12.3. on käsitelty saamelaisten oikeuksia suhteessa perustuslakiin. Siinä on viitattu ainoastaan saamelaisten perusoikeussääntöön (PL 17.3 §). Kokonaan mainitsematta on jäänyt perustuslain 121 §:n 4 momentin säännös, jossa saamelaisille turvataan saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Itsehallintoa koskeva perustuslain säännös luo hallinnolliset puitteet saamelaisten perusoikeuksien toteuttamiselle ja sen tarkoituksena on turvata saamelaisten vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia kieltään, kulttuuriaan ja yhteiskuntaelämäänsä koskevissa asioissa.

Tarkemmin tästä itsehallinnosta säädetään saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995). Saamelaisten itsehallintoon kuuluvista tehtävistä voidaan säätää myös muualla laissa. Perustuslain 121.4 §:n säännöksellä on siten suora yhteys ilmastolakiesityksen saamelaisia erityisesti koskeviin pykäliin (§:t 2, 14, 21 ja 22), sillä nämä pykälät osaltaan parantavat saamelaisten osallistumismahdollisuuksia heidän asemaansa alkuperäiskansana liittyvissä asioissa ja tukevat sitä kautta saamelaisten perustuslaillisen itsehallinnon dynaamista luonnetta. SámiSoster ry esittää, että esityksen lukua 12.3. täydennetään viittaamalla perustuslain 121.4 §:n säännökseen, sen merkitykseen ja yhteyteen ilmastolakiesitykseen. Esimerkkiä voisi ottaa niin ikään ympäristöministeriössä valmistellusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi luonnonsuojelulaiksi (ks. s. 255), joka on myös paraikaa lausuntokierroksella.

Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Esitysluonnoksen luvussa 4.2.6. käsitellään verraten hyvin esityksen vaikutuksia saamelaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Siinä yhteydessä viitataan saamelaisten perusoikeussäännökseen (PL 17.3 §), mutta myös tässä luvussa on jäänyt mainitsematta perustuslain 121.4 §:n säännös saamelaisten itsehallinnosta, vaikka juuri sen kehittämistä on kyse ilmastolakiesityksen saamelaisia erityisesti koskevissa säännösehdoituksissa, erityisesti 14, 21 ja 22 §:n osalta. SámiSoster ry esittää, että esityksen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia koskevaa lukua 4.2.6. täydennetään viittaamalla perustuslain 121.4 §:n säännökseen ja toteamalla, että esitys parantaisi saamelaisten osallistumismahdollisuuksia ilmastopolitiikassa ja siten kehittäisi heidän perustuslaillista itsehallintoaan.

Puheenjohtaja

Pekka Aikio

Toiminnanjohtaja

Ristenrauna Magga